

ROMÂNIA UNITĂ- DECEMBRIE 1918.

Gh. SMARANDACHE*

Timpul istoric pe care îl trăiesc contemporanii, cu deosebire tânăra generație ne îndeamnă să redefinim opțiunile educaționale, acțiunea și influența acestora în procesul noii renașteri naționale¹.

Istoria României a dobândit mari și multiple semnificații începând cu 1 Decembrie 1918. Spiritul milenar al unității - etnice, creștine, morale, culturale, politice - trăsătură fundamentală a românilor încă de la nașterea lor, a făcut să rodească în noile condiții istorice și s-a amplificat "chiar din suferințele, sacrificiile, luptele și așteptările sale de secole"².

Voința, poporului român de a-și menține și apăra originea latină a fost cea mai puternică manifestare în istoria milenară, cu multiple consecințe pozitive. Statele românești medievale, constituite pe harta politică a Europei, au rezistat forțelor oștile. Timp de secole s-au opus Imperiului care încerca să mute hotarul Islamului peste Dunăre, să schimbe instituțiile, rânduielile, legea și obiceiul pământului, să-și pună pașalele în locul domnitorilor noștri. A învins conștiința dinamică a latinității și creștinătății, spiritul național – european exprimat de marii voievozi și domnitori, de cronicari și cărturari (laici și clerici), de Școala Ardeleană, de Gheorghe Lazăr, Ion Heliade Rădulescu, Nicolae Bălcescu, mulți alți oameni de cultură și reprezentanți politici. Este semnificativ că, în epoca fanariotă, nici "grecismul" nu a reușit să schimbe drumul istoric al românilor, să învingă puterea lor de rezistență. Privind însă istoria în ansamblul evoluțiilor, pozitive și negative se pot admite și fenomenele istorice cu valențe multiple și complexe, pozitiv-negative sau negativ –pozitive, cu deosebire în plan economic, dar și social-politic, cultural, interconfesional etc.

* Prof. dr., membru în Biroul Executiv al Societății de Științe Istorice din România

¹ Gh.Pâmuță, Gh. Smarandache, Vocație educațională la români (I), în Studii și articole de istorie, LXVI, 2001, Editura Curtea Veche. Autorii exprimă idei despre educație în epocă de la medieval la modern; Valori ale educației în condițiile afirmării epocii moderne; Dimensiunea educativă a revoluției române din 1848.

² Dan Zamfirescu. *Spre noi înșine*, Ed. Emlinescu, 1971, p.26.

În condițiile specifice, românii din provinciile (zonele) nordice, apusene, centrale ale spațiului istoric autohton, au rezistat presiunilor și influențelor stăpânitoare din vecinătate (apus, nord, răsărit). Este semnificativ faptul că opera Școlii Ardelene era și un rezultat al studiilor făcute de cărturari-patrioți români la Viena, Roma, Berlin, de corifeii "Școlii", în condițiile mișcării naționale și sociale a poporului român din Transilvania, Banat, Maramureș, Bucovina, în contextul istoric al "Veacului Luminilor" care oferea noi și multiple valențe cultural-comunitare. Prin Budai - Deleanu românii și comunitățile multietnice erau și contemporanii "veacului luminilor", ai lui Voltaire. Este semnificativă exprimarea că "Țiganiada" a ieșit din "fericita căsătorie a raționalului cu universalul"³.

La sfârșit de veac XVIII și început de veac XIX, națiunea română se afla în "febra" dobândirii și afirmării conștiinței drepturilor și posibilităților sale, în concertul națiunilor europene moderne. După revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, la mijlocul secolului XIX și în continuarea acestui secol se va înfăptui o nouă sinteză a spiritului național-european și creștin-democrat de către generația pașoptista și unionistă, de generația Independenței și a Regalității⁴. Ca președinte al "Ligei Culturale", Nicolae Iorga își exprima, la început de secol XX, hotărârea să ducă mai departe "marea operă...pentru îndreptarea poporului românesc unit pe calea Preocupațiilor spirituale și imperativelor morale, întinzând mâna celorlalte culturi naționale din România"⁵.

La început de secol XX, în primii ani ai războiului (1914-1916), Nicolae Iorga a ținut la Universitatea București un curs intitulat "Dezvoltarea ideii unității politice a românilor". Atunci când "ceasul Istoriei" a bătut la 15 august 1916, Nicolae Iorga se exprima că "a sosit un ceas pe care-l așteptăm de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viață națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am gândit". "În trecutul nostru - scrie Nicolae Iorga - mulți oameni au suferit. Dacă suntem ceva nu suntem prin biruința strămoșilor noștri, ci suntem ceva numai prin suferința lor. Toate puterile noastre nu sunt altceva decât jertfa lor strânsă laolaltă și prefăcută în energie"⁶.

Hotărârea prezentată și votată la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia avea înscrise principiile fundamentale ale noului stat român, dintre care menționăm: "Deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare";

³ Barbu Teodorescu; Nicolae Iorga, *Oameni de seamă*, Ed. Tineretului, p.242,245.

⁴ Gh. Pârnuță, Gh. Smarandache, *Vocația educațională la români* (III) în *Studii și articole de istorie*, LXVII.2001, Ed. Publistar. În această parte a studiului se tratează Dimensiunea istorico-educativă a Unirii Principatelor și a Întemeierii României ca stat național; *Valori și valențe ale educației în procesul istoric al organizării și modernizării statului național (1859-1877); Idei cu valoare educativă exprimate de personalități culturale și politice* (texte). În vol. LXVIII (2003) al aceleiași publicații, N.Adărtiloaie și Gh. Smarandache continuă studiul cu partea privind "*Vocația educațională în România Independentă (1877-1916)*".

⁵ Ioan, Georgescu, *Momente din viața Bisericii Unite în ultimii zece ani, în Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș 1918-1928*, vol II, Cultura Națională, București, 1929, p.785

⁶ *Idem*, p.783, 807.

"Egala îndreptăţire şi deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile de Stat".

În discursul rostit la *Marea Adunare* de la 1 Decembrie 1918, Iuliu Maniu (apreciat de N. Iorga drept "cea mai înaltă expresie a spiritului românesc în politica ardeleană"), declara că înfăptuirea unităţii naţionale este "un triumf al libertăţii omeneşti....".

„Noi ne încredem în trăinicia noastră şi în vrednicia proprie”⁷.

Făurirea statului naţional unitar s-a realizat prin manifestarea unui spirit de toleranţă deosebit, care a fost înscris în declaraţiile de unire ale provinciilor româneşti: Bucovina, Basarabia, Transilvania. Caracterul democratic, reprezentativ şi tolerant al actului Marii Uniri a avut influenţe pozitive asupra evoluţiei ulterioare a "României Unite".

Încă din primul an al istoriei României Unite, în primăvara, vara şi toamna anului 1919 au avut loc evenimente cu puternice semnificaţii naţional-europene şi creştin-democrate.

În timpul felicitărilor de Anul Nou 1919, adresându-se Mitropoliei române Unite de Alba Iulia şi Făgăraş, Regele Ferdinand I se exprima astfel: "Pe temeliile măreţului act de unire de la 1 Decembrie 1918 din Alba Iulia, trebuie să clădim într-un gând şi un suflet. Am ferma convingere că voi găsi şi în clerul greco-catolic român un harnic ajutor în munca spre binele obştesc, căci cunosc inima lui de bun român.

La începutul lui februarie 1919 a sosit la Paris preotul Ioan Colter. S-a întâlnit cu personalităţi din viaţa ecleziastică apuseană, primul fiind cardinalul Amette. Acesta a apreciat "rolul ce revin unui neam latin din Răsărit, ca element de împăcare între biserica orientală şi cea occidentală. "S-au primit asigurări din partea Vaticanului că România "nu va întâlni în calea ei, la Conferinţa de pace, pe reprezentanţii Romei; din contră, aceştia vor da tot sprijinul pentru revendicarea justelor aspiraţii ale României."

În acelaşi timp istoric, în prezenţă lui Ion I. C. Brătianu, prim-ministru al României, reprezentantul Papalităţii, Ceretti, declara că Sfântul Scaun este pentru pace....Un stat suveran, cum e şi România va şti, în propriul său interes, să găsească soluţia tuturor problemelor interne, iar chestiunea minorităţilor este o problemă internă a statelor civilizate"....,"Noul tratat de pace sunt sigur că va crea ţării d-voastre o echitabilă poziţie între state."

În 19-21 martie 1919, la Sibiu, Congresul preoţimii din Mitropolia Ortodoxă a Transilvaniei a avut ca teme principale: "Împreunarea bisericilor ortodoxe din România întregită"; "Educaţia Clerului"; " Biserica şi şcoala pentru

⁷ Qnisifor Ghibu, *Universitatea Daciei Superioare din Transilvania, Banatul, Crisana şi Maramureşul, 1918-1928*, vol.II, Ed. Cultura Naţională, Bucureşti, 1929, p. 905-907.

cultura poporului"; "Atitudinea preoțimii în viața politică, Congresul a hotărât înființarea Asociației „Andrei Șaguna”⁸

În mai 1919 au venit în "Ardealul dezrobit" regele Ferdinand și regina Maria. La Oradea au fost oaspeții episcopului unit Radu, - iar la Blaj „regele Ferdinand pune cu bucurie piciorul pe pământ", fiindcă aici e de atâtea veacuri "farul culturii românești, mai cu seamă bisericești".

La 4 iunie 1919 a fost "o adevărată explozie de bucurie obștească" vestea sosită la Blaj de la Roma că Sfântul Părinte a confirmat numirea de mitropolit a preotului Dr. Vasile Suci. (Solemnitatea învestirii noului mitropolit a avut loc în castelul regal din Sinaia, la 15 noiembrie 1919).

Prin decretul Papal nr. 17669 din 29 iulie 1919, parohiile (românești) se restituie Celor în drept. Episcopul Radu, delegatul apostolic care le-a vestit "mântuirea", a fost primit în mod "triumfal" de zeci de mii de sătmăreni cu drapele, "ploaie de flori și tunete de aclamații". În unele părți ale drumului "apostolic", episcopul a fost însoțit de generali români și de prefectul județului Satu Mare - Alexandru Racolțea-Racoți. În timpul serviciilor religioase se propovăduia "alipire și dragoste către strălucitul Scaun Apostolic al Romei și gloriosul tron al Regelui Ferdinand"⁹.

La 3 noiembrie 1919 s-au deschis cursurile Universității din Cluj. "Prima lecție" a fost rostită de istoricul Vasile Pârvan și a avut ca temă: "Datoria vieții noastre". Universitatea era definită ca o "cofraternitate spirituală", iar "supremul ei scop era "Spiritualizarea vieții marelui organism social-politic și cultural creator, care e Națiunea."

În ședința Sf. Sinod din 30 noiembrie 1919, episcopii și arhieriei teritoriilor unite fac propunerea ca "Unirea politică înfăptuită între toate provinciile națiunii române să se extindă și asupra Sfintei noastre Biserici strămoșești, astfel ca Biserica ortodoxă a Basarabiei, Bucovinei, Ardealului, Banatului, Crișanei și părților ungurene să alcătuiască o singură Biserică Autocefală ortodoxă națională română, a cărei autoritate supremă este Sf. Sinod al Bisericii ortodoxe autocefale, al României întregite"¹⁰.

Comunicare prezentată la Conferința Internațională prilejuită de aniversarea a "125 de ani de la înființarea Bibliotecii Pedagogice Naționale" I. C. Petrescu", București, 28-30 septembrie 2005.

⁸ *Idem*, p.907-909.

⁹ Ștefan Metes, *Biserica Ortodoxă Română din Transilvania în cei din urmă zece ani*, *op. cit.*, p. 781.

¹⁰ *Idem*, p. 783. Un studiu elaborat în spiritul Mesajului Regal (1919) menționa că "nu există parte de istorie mai frumoasă, mai instructivă decât cea contemporană".